

PROHOD

Čuvajmo
Jugoslavijo!

Letna naročnina znaša Din 40.— Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 6. aprila 1935.

Štev. 13 — Leto IV.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Vse za idejo!

Današnji časi nudijo najlepšo priliko za spoznavanje značajev in ljudi. Kaleidoskop dnevnih dogodkov in pojavov se menjava v kameleonskih barvah, v tem kaleidoskopu se kažejo razne osebe danes v tej, jutri v drugi barvi. Tako hitro se moda nikdar ne menjava kot v času pred volitvami, ko se čuti toliko razumljivo samo prvovrstnih ljudi poklicanih, da prevzamejo nase skrb in odgovornost, združeno s poslanskim mandatom. Če se izkaže ena barva kot nepraktična, ker ni upanja, da bi se našlo mesto na kandidatski listi te barve, se jo naglo odvže in obleče drugo. In tako preživljamo primere, da postajajo ljudje, ki so stalno pljuvali na jugoslovensko miselnost ter se spodtikali nad nami, nesrečnimi jugoslovenskimi nacionalisti, preko noči edino pravoverni oznanjevalci jugoslovenskega nacionalizma v najostrejši obliki, nasprotno pa se leve ljudje, ki so se predstavljali doslej kot Jugosloveni najčistejši oblike in so se čutili vzvišene visoko nad nami, nepričakovano v pristaše in zastopnike idej, ki jih zastopajo razne separatične liste. Je pač pomlad in spomladj menja kačja zalega svojo kožo, ker ji je postala tekoma leta, zlasti pa preko zime je pretrda in preokorna ter si želi nove in gibčnejše, da se lažje izpostavlja žarkom novega solnca.

Mi, ki stojimo brez razburjenja in strasti ob strani, bi se lahko veselili nad vsem tem, saj vsi ti dogodki kažejo, da smo imeli prav s svojimi trditvami in napovedmi, da gre ves čini takih prvakov le za lastne osebe, ne pa za idejo in da jim je zvestoba do ideje popolnoma tuja. Pa se kljub temu ne veselimo, ker vidimo, da je le še preveč te zalege med nami in se nam skoraj zdi, da število te zalege narašča. Kakor smo optimisti in vemo, da so vsi taki pojavi le nujna posledica onega naravnega razvoja, kateremu se ne more in se ne bo mogel tudi naš narod izogniti, pa nam je le žal, ker so taki pojavi sposobni povzročiti ogromno škodo narodu in državi. Jugoslovenski nacionalizem ni fraza, ki jo sme poljubno uporabljati vsak na svoj način in vsak ob svojem času, naš nacionalizem je ideja, ki je mislo skonstruirani in izoblikovali mi, marveč smo jo prevzeli že od predhodnih generacij in jo moramo prenesti na znaname. Vsebinska te ideje je nespremenljiva in so zaman vsi poskusi še tako merodajnih oseb, da bi to idejo spravili v okvir neke formule, primerne za njihov osebni okus in za njihove osebne namene. Taktika je v politiki potrebna, toda ta taktika ne sme tangirati nikdar vsebine one ideje, koje provedbi naj služi dotična taktika.

Od vsega početka je bilo naše stališče v tem oziru vedno enako, saj smo stalno povdarjali, da jugoslovenski nacionalizem ne izključuje ljubezni do vseh onih Slovencev, Hrvatov in Srbom lastnih posebnosti, ki so značilne za njih prošlost in za njih današnjo kulturo. Kljub temu smo bili ponovno napadeni celo s strani takih oseb in skupin, ki so si same napisale na svoje zastave idejo jugoslovenskega nacionalizma. Celotaki pokreti in pokretiči so nas hoteli poučevati, pa so pri tem izumljali formule, s katerimi so hoteli v praksi dokazati nepravilnost našega in pravilnost svojega stališča. Kdo se ne spominja krika in vilka, nastalega vsled Kolumbovega jajca, ki ga je predstavljala formula: Samo oni, ki je dober Slovenec, Hrvat ali Srb, samo oni more biti dober Jugoslovenec. Zanimajali so se na to svojo formulo, označevali klinjali so se na to svojo formulo, označevali so nas kot pretirane in škodljive fanatike, sedaj so pa postali naenkrat sovražniki te lastne ideje formule in pristaše naše, seveda nekateri le za nekaj časa in le pogojno. Če bodo sprejeti kot kandidatje na listo g. Jevtiča, bodo morali seveda zastopati to, recimo našo tezo. Če ne bodo sprejeti, bodo ostali ali pri svoji dosednji tezi ali pa se bodo morda prilagodili celo kakim drugim.

Tudi to se je že zgodilo baš v zadnjih dneh, kar pač najboljše kaže, da veliki večini vseh onih, ki so se in se še vedno rinejo v ospredje, ni za idejo, marveč le za lastno osebo.

Najboljši dokaz nezrelosti naših samozvanih prvakov raznih struj je žalostno dejstvo, da se čuti toliko ljudi poklicanih prevzeti nase težko breme in odgovornost poslanskega mandata. Zlasti je to značilno za ljudi, ki so prej ves čas blatili vse prejšnje poslance brez izjeme, očitali jim požrešnost in nesposobnost, zlasti operirali z njihovimi dietami, pa se sedaj na vse mogoče načine trudijo sami, da bi se dokopali do poslanskega mandata in seveda tudi do diet. Ni čudno, če je ljudstvo samo prišlo do prepričanja, da je postalo to vprašanje danes vprašanje kruha za gotove ljudi, ki dobro vedo, da tudi oni ne bodo mogli delati čudežev, da bodo tudi oni prihajali večinoma praznih rok med svoje volilce, pa se vsega tega ne plaše, ker se pač ne zavedajo, da bodo oni sami nosili posledice svojega lastnega hujškanja proti bivšim poslan-

Po šestih mesecih

Ko je l. 1921. zaprl svoje trudne oči blagopokojni kralj Peter Osvoboditelj, še ni vsa država čutila tako enotno, da bi bili vsi deli države enako občutili veličino trenutka. Še nismo vedeli, kako naj izgleda v državi, ko umrje kralj... Ko umrje kralj... V bajkah smo slišali, kako je prišel potnik v mesto, kjer je umrl kralj... Vse hiše v žalnih zastavah, okna pregrnjena s črnimi zavesami, na grajskih vratih grb v črnini... Vsepopovod znaki žalosti, ljudstvo vse v črnem. Jugoslavija takrat v letu 1921. še ni tako občutila izgube svojega kralja. Saj je živel kralj Peter po prestanem trpljenju v svetovni vojni ločen od naroda, s katerim je dobojeval najtežje zmage v svojem življenju in po dobljeni zmagi iskal v zdraviliščih osvobodene domovine zdravja, ki ga ni našel več. Preveč je preстал od umika preko Albanije, da bi bil mogel s polno silo in voljo vladati osvobojenemu jugoslovenskemu narodu. Zato je vladarske posle vršil regent Aleksander. In ko je sredi avgusta l. 1921. oznanjala po vsej državi tužna vest, da je umrl veliki kralj Osvoboditelj, smo s spoštovanjem sklonili glave in obujali spomine njegovih velikih borb za naše osvobodjenje — a v narodu je le od daleč odjeknilo kraljeva smrt in življenje je šlo mirno svojo pot naprej. Saj se je zdelo, da je odšel utrujeni kralj počivati po velikem izvršenem delu, ko je v polni meri izpolnil svojo dolžnost. Od l. 1904. do 1918. je zbral okoli sebe vse Srbe in Jugoslovence, osvobodil srbske, hrvatske in slovenske pokrajine in ujedinil ves narod v svobodni državi Jugoslaviji. To je

bilo veliko delo in zgodovina bo pisala o junaški epohi, ki je napolnil On s svojo vojsko z ogromnimi borbami in sijajnimi zmagami. Zato ga je samo v duhu spremil narod v grob, kjer je našel počitek po nemirnem življenju, polnem truda in dela, borbe in zmag.

Ko je prišla črna vest iz Marseilla, je bilo drugače. Kralj, ki je padel tam, je bil še mlad. Še ni bil izvršil svoje naloge. Bil je komaj v začetku svojega dela. In narod je to čutil. Saj je stal ves čas takorekoč sredi svojega naroda. In ko je šel v tujino, ga je narod spremljal na njegovi poti. Tako ga je spremljal tudi na poti v Pariz. To ni bila več ona Jugoslavija iz l. 1921., ki so jo bili vodilni politiki prekrstili v kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ne, to je bila že mlada Jugoslavija, rastoča na besedah in nazorih mladega kralja, ki je preстал z narodom vse grozote svetovne vojne in mu je bilo po usodi določeno, da izpolni po vojni svoje poslanstvo kot Ujedinitelj dotlej še razdeljenega naroda. Zato je njegova smrt odjeknila v trenutku v najglobljih plasteh naroda, ker se je narod zavedal, kaj je izgubil.

Tej prvi zavesti o veliki izgubi so takoj sledili tudi zunanji znaki žalovanja. Kako je v državi, ko umrje kralj... Kdor je hotel to videti, je moral priti v Jugoslavijo v onih tužnih dneh pred pol letom. Svet je ostrmel, ko je videl, kaj je Jugoslaviji njen kralj... Bilo je, kakor v bajki... Vsa država se je zavila v črno in narod, ki je pokopaval svojega kralja, je pokazal, da se zaveda, koga pokopuje... Koliko je takih narodov na svetu. In kje pokopujejo kralje ob spremstvu tisočev jokajočih in klanjajočih se do tal, da izkažejo v bolesti zadnji pozdrav Njemu, ki so ga ljubili.

Tako odhajajo samo veliki vladarji iz vrst svojega naroda in le veliki narodi tako spremljajo svoje vladarje na zadnji poti. Ni bilo treba ukazov in odredb, nasprotno, treba je bilo skoraj zadrževati množice, ki so se hotete pokloniti mrtvemu kralju, kajti vsa ta vdanost in ljubezen je izhajala iz sre in milijoni so pričali, da je Jugoslavija resnica in da je laž, če kdo trdi, da ni Jugoslavije. Ta mrtvi kralj in narod okoli njega, to je bila v tistih dneh Jugoslavija.

Osramočeni so obstali obrekovalci tu in onstran mej. V bolesti je izpregovoril narod bolj odločno, ko kdaj prej. Kajti videl je žrtev hujšakačev in začutil krivico, ki se je zgodila Njemu, ki je želel narodu in domovini samo dobro.

In kot da so se spomnili, da smo Mu prej izkazovali premalo ljubezni, začelo se je romanje na Oplenec. Kdo je hodil prej na Oplenec? Kdo je vedel zanj? Komaj nekaj ljudi! Sedaj so vedeli vsi in vsi so hoteli tja. Ne samo na izlet, ne, na božjo pot, poklonit se Njegovemu spominu, zahvalit se mu za vse, kar je storil za

nas... In narod je šel tja kot v narodno svetišče...

Komaj smo se zavedali, da preživljamo tako čudovite čase. Žalost nas je tiščala k tlom, da nismo vzklíkali od veselja, ko smo videli, kako iz smrti raste novo življenje.

Pa smo še dvomili in smo mislili: čež nekaj tednov bo vse prešlo... V resnici pa je ni bilo hiše, ki bi se ga ne spominjala, o vseh svetih so Mu prižigali sveče na vseh pokopališčih, za 1. december so mu zasajali spominske slike, vsa društva so zaključevala svoje letno delo v spominu na njega in vsi kraji se pripravljajo, da mu postavijo spomenik.

Tako je, ko umrje v državi kralj...

Žalne zastave so plapolale po mestih še po 9. decembru, in žalne znake so nosili ljudje še do novega leta; po naših šolah še sedaj vise Njegove slike s črnim trakom obdane. Šolska mladina sama še vsa živi njegovemu spominu in se pripravljajo na pot na Oplenec.

Pa je prišel predpust. Mislilo se je: žalost je oficijelno končana. Razveselimo se. Pa ni bilo veselja nikjer, ne plesov, ne hrupnih zabav. Še daleč v ta čas je segla narodna žalost in ko ob polletnici gledamo nazaj, s ponosom moremo reči:

Jugoslavija je pokazala, kako izgleda v državi, kjer je umrl kralj. Vidi se, kako so bili eno: kralj, narod in država.

Da so zrastle tako drug z drugim, da se čuti globoka vrzel, če eden od njih pade.

V tem vidimo bodočnost Jugoslavije!

OB ZAKLJUČKU GLOBOKE ŽALOSTI PO BLAGOPOKOJNEM VITEŠKEM KRALJU ALEKSANDRU I. UJEDINITELJU

priredita
Oblastni odbor Narodne Odbrane
in
Radiofonska oddajna postaja v Ljubljani
v ponedeljek, 8. aprila 1935 ob 20. uri
v dvorani Kazina

SPOMINSKI ŽALNI KONCERT

- Spored:
1. Državna himna.
 2. Spominski nagovor: Dr. Cepuder Josip, predsednik Oblastnega odbora Narodne Odbrane.
 3. Čajkovski: Slovanska koračnica. Izvaja pomnoženi radijski orkester, dirigira kapelnik Anton Neffat.
 4. Michl Josip: Človeka nikar. Poje direktor državnega konzervatorija Julij Betetto s spremljevanjem orkestra.
 5. Ostere Slavko: Godalni stavek iz suite. Izvaja pomnoženi radijski orkester, dirigira kapelnik Anton Neffat.
 6. Leskovic: De Profundis. Poje operna primadona Zlata Gjungenac s spremljevanjem orkestra.
 7. Borodin: Uvertura opere Knez Igor. Izvaja pomnoženi radijski orkester, dirigira kapelnik Anton Neffat.

Vstopnina:
Sedeži po Din 20.—, 15.—, 10.— in 5.—.
Stojišča za nečlane po Din 5.—, za člane
in dijake po Din 3.—.

Predprodaja vstopnic v pisarni Oblastnega odbora Narodne Odbrane, Selenburgova ulica št. 3, tel. 2109, in 1 uro pred pričetkom koncerta v Kazinu.

Narodna Odbrana poziva vse jugoslovensko javnost, da s svojo udeležbo počasti spomin našega

VELIKEGA MUČENIKA!

Kandidati in poslanci nekdanj in sedaj

Parlamentarno življenje se je pri nas začelo šele z l. 1848. Prej so zastopali pokrajine pred vladarjem le plemiči t. zv. deželni stanovni, zdaj je naenkrat postalo geslo: Vsa moč izhaja iz ljudstva. Ljudstvo je bilo torej povabljen in poklicano, — ko je propadla nadoblast plemstva — da po svojih zastopnikih izraža svoje želje in voljo v parlamentu. Srednja Evropa je bila, kar se tiče ljudstva v l. 1848, še zelo zaostala. Večinoma je bilo to ljudstvo do tega leta še tlačan grajske gospode z zelo zastarelimi nazori glede državnega življenja. Istotako je bilo pri nas. Naravno je, da je bilo kmetu glavno vprašanje, ali bo prost desetine in tlake. Drugo ga ni dosti zanimalo. Meščani in mladina so se borili bolj za »državljanske pravice«. Njim je bila glavna skrb politična svoboda. Zato so vsi imeli na jeziku samo eno besedo: konstitucija. Zdelo se je, da je ta »konstitucija« vsegamogočna in da bo z njo zavladal raj na zemlji. Ko danes čitamo, s kakim entuziaz-

mom je mladina l. 1848. pozdravila »konstitucijo«, si šele moremo misliti, kako je bilo pred njo. Toda v Avstriji je to splošno navdušenje za konstitucijo naenkrat prekinilo še važnejše geslo: »narodna svoboda«. Čemu nam konstitucija in politična svoboda, če ni narodnih pravic, t. j., če ne smemo v uradu in v šoli izražati svojih misli in želja v narodnem jeziku. Tako je ob enem z bojem za politično svobodo nastal boj za narodne pravice — in v jezikovno mešani Avstriji je kmalu ta boj zavzel glavno mesto, kajti politične svobode ni, če en narod vlada nad drugim. Tako je prišlo do hudih bojov med Slovani (posebno Čehi) in Nemci, in Hrvti in Madžari, ki so se jim uprli tudi Slovaki in Srbi in komaj eno leto po t. zv. marčni revoluciji l. 1848. se je že videlo, kam vodi ona obojevana konstitucija. Pokazalo se je, da tudi v konstituciji vladajo vedno močnejši in da se s samimi zakoni ne da ustvariti raj svobode na zemlji.

Prvi početki parlamentarizma

Res so avstrijski narodi dobili volilno pravico in so dobili svoje zastopnike v parlamentu, toda tudi tam je odločala — večina. Če si prečitamo Apihovo knjigo »Slovenec in 1848. l.« vidimo vso zmedenost, ki je vladala pri nas glede poglavitnih narodnih in političnih vprašanj. Kaj čudna! Stoletja niso imeli prebivalci Kranjske, Štajerske, Koroške, Gorisrke, Trsta, Istre ničesar skupnega, razven kolikor jih je družil jezik oz. slovo.

Šele tik pred l. 1848. se je začela z »Novicami« širiti splošna slovenska misel. Zato je šele »Slovenec«, ki je začela izhajati meseca julija 1848., malo bolj razjasnila naše narodno in politično vprašanje. Kako nejasno je bilo to vprašanje, se vidi v borbi proti volitvam v Frankfurt, ker novi volilec — doslej navajen gospodstva nemške gospode — sploh ni vedel, koga in kam naj voli.

Naravno je bilo, da so pri teh prvih volitvah narodi volili svoje voditelje, ki so se jim postavili na čelo. Pri nas takih znanih voditeljev skoraj ni bilo, zato smo izbrali nekaj poslancev, ki se niso odlikovali po posebni borbenosti in so bili v tem pravi predstavitelj svojega neborbenega naroda. Njih najboljše lastnost je še bila, da so se držali Čehov, ki so že takrat v parlamentu prevzeli vodstvo slovanske politike v svoje roke. Vsi so sprejeli — takrat pravilno geslo, — da je za male slovanske narode rešitev samo v pra-

Prvaki, tabori in mladostlovcenci

Ko se je pozneje v Avstriji zopet obnovil parlamentarizem — vsaj v omejeni obliki, so bili naši kandidati in poslanci t. zv. »prvaki«. Med tem so bili namreč — od l. 1848 — že vzrasli med narodom močnejši prvaki, ki so stali na krmilu narodne ladje. Tak prvak je bil dr. Jan. Bleiweis in oni politiki dr. L. Toman i. dr., ki so uživali zaupanje naroda in skrbeli za njegove narodne pravice. Bili kandidati in poslanci je bila takrat velika čast, saj je bilo število volilcev omejeno in s politiko so se ukvarjali le ugledni močnejši. To je bila prva doba našega parlamentarizma, doba prvakov.

Pa je prišlo burno leto 1868. in na politično poprišče so stopale nove mlade sile. Namesto nekaj moč — prvakov je stopal narod sam v političen boj. To je bila doba taborov. Velike ljudske množice so zahtevale narodnih pravic. Celotno jugoslovanska misel se je oglašala. Vodstvo naše politike so prevzeli Mladostlovcenci s »Slovenskim Narodom« na čelu. Število volilcev se je razširilo. Nastala je klasična doba parlamentarizma v Avstriji. Kandidati so izhajali večinoma iz vrst inteligence, posebno doktorji, advokati in svobodni poklici so stopali v ospredje. A začel se je tudi domači politični boj, boj za »načelac, kot

Število kandidatov raste - kvaliteta pada

L. 1905. je bila izglasovana splošna in enaka volilna pravica. S tem se je oblika kandidata in poslancev zopet izpremenila. Širše mase ne bodo volile pred vsem inteligente, doktorje itd. — ampak najraje ljudi iz svojih vrst. Število kandidatov je vzraslo. Širši masi bolj ugaja demagogija, udriharija in zabavljanje kot resen govor. Da se omogoči poslanci poklice tudi nižjim slojem — so poslanci dobivali diete. Poslanstvo je postalo na ta način dobičkonosen posel. Zato se je oglašalo čim dalje več novih kandidatov, ki so vsi skušali dobiti čim več glasov med širšo maso — kajti glas je glas in v politiki je zavladala enakost. Dasi je tudi iz teh vrst prišlo v parlament nekaj zmogljivih poslancev, je vendar začel parlamentarizem propadati. Stranke so prevzele vodstvo in poslanec je bil član stranke. Voditelji so govorili, drugi so molčali in glasovali. Čim dalje bolj je politika postajala stvar kupčija. Govorilo se je o »kravljih kupčijah. Ugled kandidata in poslance je padel. Izkazalo se je, da to niso oni veliki močnejši kot nekdanj, saj je poslanec lahko vsak in najbrže misli le nase in na diete! Začelo se je razne afere in škandali. Stranke same so druga drugi očitala korupcije, protekcijo, izdajstvo itd. Tako je padel evropski parlamentarizem in gospodje poslanci — vsaj med ljudstvom že dolgo niso bili oni »saerosanetnici« t. j. nedotakljivi, popolni in vsega spoštovanja vredni ljudje kot nekdanj. Saj so si očitali med seboj, da krajejo, goljufajo, lažejo itd.

vični Avstriji in so ob vsaki priliki povdarjali svojo zvestobo do cesarja in države, ki jo je prav takrat reševal ban Jelačić s svojimi granicariji pred Madžari in onimi dunajskimi revolucionarji, ki so poleg političnih in narodnih pravic zahtevali tudi socialne pravice.

Tako so se takoj ob začetku parlamentarizma v Avstriji l. 1848. pojavila tri smeri političnega boja:

1. za državljanske pravice,
2. za narodne pravice,
3. za socialne pravice.

Ker pa je pri tem naravno prišlo do boja med onimi, ki so se borili vsak za svoje pravice, je nazadnje vlada — s pomočjo Jelačića in njegovih čet — obvladala položaj in razgnala parlament, ki je reševal zamoteno avstrijsko narodno vprašanje. Tako je bilo konec pretiranim nadam, ki so jih gojili napram konstituciji. Takoj se je pokazalo, da jezikovno mešana država le težko deli vsem enake pravice. Pa tudi pravice sploh. Izkazalo se je, da le večni boj za svobodo vodi človeštvo do višjih ciljev sreče in svobode. Toda videlo se je takoj, da je na eni strani država s svojimi stari ideali, na drugi pa državljani, s svojimi novimi idejami. Tako se je začel l. 1848. v Avstriji boj med državo in državljani, ki se je l. 1918. končal s tem, da je ta mnogojezična država propadla.

se je reklo, v resnici boj za oblast v deželi. Dočim so bili prvaki od vsega naroda obojevani močnejši, veljaki, ki se jim je vse klanjalo in krasilo svoje hiše z njih podobami, se je zdaj razvil boj za mandate. Vendar je poslanec tudi v tej dobi vsega spoštovanja vreden mož, iz višjih narodnih krogov, vse se obrača nanj, on je up in nada domovine. Najboljša lastnost poslanca je bil njegov govorniški talent. Listi so prinašali dolge govore iz parlamenta, ki je s tem dobil svoj glavni pomen (parlare = govoriti). Govorniki so v parlamentu tekmovali med seboj in govorniški spretnosti in umetnosti. Vsa volilec je bil ponosen, ko je čital govor svojega poslanca. Koliko lepih, velikih duhovitih misli! Kakšno bogastvo fraz in izrekov! Kakšna lepota besede in jezika! Kako duhovito je zavračal nasprotnika, kako je odgovarjal na medklace. Res, to je bila dobra politična in govorniška šola. Nikoli ne bo več skupaj tako odličnih, zmogljivih, izrazitih mož, kot so bili v tej dobi. Tudi Slovenci — moremo reči — smo imeli med njimi svoje najboljšie. Tip takega parlamentarca s slovanske nacionalne strani je bil n. pr. dr. I. Tavčar, z ljudske verske strani dr. Janez Krek.

V to propadajočo dobo Evrope in evropskega parlamentarizma je zagrmela svetovna vojna. Če poslanci že prej niso pomenili mnogo, so zdaj še manj. Mnogo so jih kar zaprli, posebno jugoslovanskih. Ljudski zastopniki niso imeli besede. Šele l. 1917. so se zopet sešli na Dunaju, da so napravili konec — parlamentarni državi, ki je bila že davno obsojena na smrt, ker je grešila proti svobodni narodov. Tako so poslanci l. 1918. dovršili, kar so začeli njih predniki l. 1848. Med tem je dozorela samoodločba narodov... Sicer tudi l. 1848. to ni bila neznana beseda, samo da je ta samoodločba l. 1848. govorila: »Če bi ne bilo Avstrije, bi jo morali ustvariti.« l. 1918. pa je izprevidela, da je to Avstrijo treba uničiti in je bilo nje geslo: »Avstrija mora propasti.«

L. 1848. je ta samoodločba ustvarila Avstrijo, l. 1918. je iz nje vstala Jugoslavija kot svobodna nacionalna država.

In ob času, ko je vsa izžrpana šele dvigajoča se iz vojnih razvalin rabila ta Jugoslavija vse delovne sile, da ji pomorejo do novega življenja, so se spopadli za prvenstvo poslanci bivših strank, ki so vse napake preteklosti prenesli v novo državno telo. In skoraj bi bili doživeli žalostno slavo, da bi bili razbili še eno državo, svojo lastno narodno državo, ki jo je narod ustvaril z milijoni žrtev znoja in krvi.

Izpočetka so se kar sami proglasili za gospodarje države, potem jih je izvolil narod,

ki je prehitro pozabil dni trpljenja, in zgodilo se je, da smo med nečestitimi strankami dobili celo take, ki so imele protidržaven značaj in so že po programu hotele uničiti državo. Ti ljudje so hodili med narodom in hujskali proti isti državi, od katere so živeli in zabavljali čez državo, za katero niso ničesar storili, dasi so bili zato plačani. Stranke so se trgale med seboj in stranke so bile same sebi namen. Njih kandidati in poslanci so bili ljudje brez nacionalnega čustva, špekulanti,

grabeži, nasilneži; kar je bilo med njimi pošteniakov, so bili v ozadju brez moči. Namesto skupnega dela za narod in državo so dan na dan našli probleme, vprašanja, pitanja, prepripi, spori, debate, zdaj za tem pa se je razpašala korupcija brez primere. Tako so sami te vrste »parlamentarizem« dognali do skrajnosti in l. 1928. smo praznovali 10letnico svobode s tem, da so v skupščini pokali streli... S tem je bilo konec te vrste kandidatov in poslancev.

Začenja se nova doba

Evropske države so med tem stopale že v nove forme razvoja. Parlamentarizem kot torišče za govornišvo se je preživel. Čemu besede, besede, besede, če so pa med tem vodilne stranke že sklenile pa svoji volji? Ali ni to izguba časa! Kakor vsaka stvar ima tudi demokratizem in parlamentarizem poleg dobrih tudi svoje slabe strani. Čas pa beži in mi živimo v dobi elektrike. Državni organizem mora hitro funkcionirati. Država je organizacija ljudi, ki imajo enake pravice in dolžnosti do dela in kruha. Zato mora država urejevati predvsem gospodarska vprašanja tako, da skrbi za vse svoje člane. Tu ni več časa za prepri, ampak za delo. Ne gre za enega in za en del države, ampak za vse državljane in za vso državo. To je ukaz nacionalizma. Zato so dobili kandidati in poslanci v tej novi državi drugačno nalogo in drugačen pomen. Zdaj ne gre za njih govore, ampak za delo. To delo pa ne gre v prid stranki, ampak narodu in državi. Minili so časi, ko je država dovoljevala protidržavne stranke. To bi bil

samomor države. Kdor je proti državi, naj gre drugam, če rovari, naj ga zadene moč zakona. Država je samo za one, ki so za njo.

Vse države se zapirajo same vase. Zato mora vsak iskati in dobiti kruha doma. To pa je mogoče le, če prav uredimo svojo državo. To je naš državni program. Pri volitvah gre samo še za osebnosti, ki bodo pomagale izvrševati ta program. Čim boljše in zmogljivejši možne, več moremo pričakovati od njih.

Vsegamogčen ni nihče, ne človek, ne država, ne poslanec, ne parlament. Tega smo se že naučili v dobi parlamentarizma, zato vemo, kaj moremo pričakovati. Gre pred vsem za veliki gospodarski in socialni program, ki je določen za vso državo. Pri takem delu izginjejo malenkosti. Zato bodo nacionalisti gledali le na moč, ki so voljni in zmogni velikega dela, ki naj ustvari v Jugoslaviji državo, v kateri bodo imeli dela in kruha vsi vredni Jugoslaveni, da bodo v nji rastle srečne generacije daljne bodočnosti. I. B.

... in kobilice so preplavile deželo

Naše gospodarstvo preživlja krizo, katere najhujša posledica je neizmerno socialno zlo našega malega človeka — delavca in kmeta. Sem ter tja se že kažejo blagodejni oznajevalci gospodarskega in socialnega zboljšanja. Kakor Noetu golob s palmovo vejico v kjunu, tako se nam vidi to oznajevalci gospodarskega in socialnega miru. Ni nam še jasno, dali kriza res popušča ali jo ne občutimo več v toliki meri — ker smo se je navadili. Vsekakor pa, če te golobe pobližje pogledamo, vidimo, da imajo krive nosove.

V zadnjem času opažamo večja stremjenja državnih oblasti za zboljšanje razmer. Javna dela, omljena davčna praksa in drugi momenti bodo gotovo v kratkem času igrali pomembno vlogo. Marsikateri ukrepi, ki so se izvajali od sedaj, pa niso bili medicina bolnemu organizmu, temveč samo nekaj narkotikum, ki je za trenutno ublažil bolečine, da so takoj nato nastopile še z večjo vehemenco.

Gospodarski strokovnjaki že dolgo pripovedujejo, da si moramo pomagati sami, če hočemo ozdraviti. Prekratko nam je odmerjen prostor, da bi v tem članku ponovili vsa ona zdravila, ki se pripravljajo. Jedro gospodarskega ozdravljenja pa je vsekakor osamosvojitve in pridobitev neodvisnosti od tujih trgov. Neobhodno je potrebno, da proizvajamo sami doma kolikor mogoče veliko onega, česar moramo danes še uvažati. Potrebno je, da predelamo sirovine sami, ker le na ta način bomo omejili brezposelnost in pridobili številne nove konzumente. Znano je, da je Jugoslavija tipičen eksporter sirovin in polfabrikatov, kar ne daje mnogo haska in še manj zaslužka. Konkurenčni boj s sirovinami in polfabrikati je na svetovnih tržiščih sila težak, tako, da o zaslužkih že dolgo ni več govora. Ker naših odvisnih kmetijskih proizvodov ne moremo na dostojen način odprodati v inozemstvo, bi bilo prav, da se v tej produkciji omejimo in reorganiziramo kmetijstvo za pridobivanje drugih pridelkov. Riža nam ne bi bilo treba uvažati niti 1 kg, ravnoliako tudi ne bombaža, volne in semen za olja. Ta vprašanja so se v dovoljni meri že razmotrivala v okviru akcije »Svoji k svojim«, ki je rodila že dokaj sadov. Zanimivo in poučno za nas je, da že sprovajajo podobne in seveda še bolj premissljene programe tudi v drugih kulturnih državah. Pa ne samo programe, marveč tudi čiščenja. Najgroroznejši v tem pogledu je gotovo gospod Adoll Hitler, ki je zapodil iz Nemčije vse one elemente, katere smatra za škodljive ne samo nemški nacionalni ideji, marveč predvsem nemškemu gospodarstvu. In če pregledamo vrste teh bankrotirjev nemške družbe, vidimo, da so to predvsem od Boga obdarjeni in odlikovani trgovci — Židje. Odšli so, bežali so, ne morda v obljubljeno deželo Palestino, marveč v obljubljeno deželo — Jugoslavijo.

Ni naš namen, da zavzemamo odklonilno stališče napram staremu avtohtonemu židovstvu v naši državi in zlasti naši banovini, katerega skoraj ni, marveč edinole proti onemu židovstvu, ki se na novo v čimdalje večjih številkah pojavlja med nami in razkrajja naš življenj. Ne sme se prezreti, da ti Židje niso nikakor navdušeni za našo državo, naš narod in še manj jezik, marveč so prišli k nam samo izrabljati prirodna bogastva naše države, njeno še preostalo konsumno moč in našega ubogega človeka — delavca. Na konjunkturi način ustanavljajo razna podjetja in tovarne, privabljajo naš kmečki življenj kot delavce v njih delavnice, jih sramotno plačujejo in odjejujejo zdravemu kmečkemu delu. Nekaj let bodo producirali in nas izrabljali, investicije bodo večkrat amortizirane, nato pa poberejo sila in kopita, nam pa ostane nesrečen, brezposeln delavski proletarijat. Če bi si te gospode malo pobližje ogledali, bi videli, da tudi v drugih praveh delajo proti nacionalnim in gospodarskim interesom naše države. Po-

znamo take gospode, ki korespondirajo v blaženem nemškem jeziku, ki nastavljajo nemški elementi na boljnih mestih, da, ki celo večinoma stanujejo v Avstriji in se v Maribor vozijo v svojo tovarno, na delo — in po ogromne dobičke, katere izvažajo in zapravljajo zunaj. V teku kratkih let imamo samo v naši banovini že preko 60 tekstilnih industrijskih podjetij. In če pogledamo, koliko tega je našega, nam je dovolj 10 prstov. Če pa pregledamo koliko tega in njihovih sefov so tuji in zlasti Židje, nam bi kmalu primanjkovalo las na glavi. Narodna Odbrana se je odločila, da bo točno pregledala ta podjetja in njih gospodo in opozorila javnost na njih početje, že samo iz nagiba samoobrambe in samoohrane. Mi se zavedamo, da je to razkrajajoč element v naši sredi, ki našemu narodu in državi mnogo škoduje, zlasti na severni meji. Smevemo se »Štajerjoklu«, ki v netreznem stanju poveličuje Avstrijo in pripoveduje, da je tam bolje in da je nekdanj bilo bolje. To so predvsem nenevarni pijančki starejše generacije našega zelenega »Štajerjaka«. Strah nas pa navdaja pred invazijo tujecev v našo privredo, strah nas je pred onimi Židi, pred katerimi je imel strah celo diktator Hitler in jih radi tega pognal preko nemških meja. Prijeten blagoslov pa so nam ravno tako avstrijski, madžarski, poljski, pa če hočete tudi češki Židje. Pregledali bomo tudi one slamatne močitelje, ki krijejo s svojimi junaškimi prsi in slovanskimi imeni Žida, ki se skriva za njihovim hrblom. Tudi take židovske »paradne šimelne« imamo med nami in ti so še nevarnejši, ker ne poznamo njih zaledja, jih imamo za svoje in jim zaupamo. Ti »šimelne« so zato tudi močni ter se jim je posrečilo že marsikatero produkcijsko grano monopolizirati v svojih rokah, najbrže v dobrobit jugoslovanskega in slovenskega, nakar se tako radi pozivajo. Poznamo stroko, ki je radi krize v takem zastoju, da naša stara podjetja vračajo obrtne liste, neka trvdka, ki krije Žida, pa je monopolizirala v svojih rokah vso še preostalo delavnost.

Nam je potrebna industrija, potrebna obrt, vendar naj bo ta v naših rokah in če ne, če smo že primorani iskati tuj kapital, naj ta kapital upravlja in na njem dela samo domač človek in dobiček naj ostane doma.

Pozno je že, a vendar upamo ne preporno naše opozorilo. Nacionalna javnost in naš konzument, ti pa strogo pazi, komu zaupaš. Ker zbiramo podatke, bomo hvaležni vsakomur, ki nam jih pošlje za poedine slučaje naših abnormalnih in nam tako kvarnih gospodarskih razmer. M.

Fronta političnih ekstremistov

Poslednje dni se je ustvarilo volilno politično sodelovanje iz skupin z vsemi mogočimi cilji. Tiho govore vse tisto, česar ne žele, toda ne tiho ne na glas ne povedo tistega, kar žele, zakaj ničesar skupnega ne morejo želeli v takšnih skupinah, ki so nastale samo za volitve. Kaj more biti skupnega v skupinah, kjer se zbirajo deli od skrajnega komunizma do skrajnega ekstremnega šovinizma, od skrajnega revolucionarstva do zastopnikov skrajne krute oblike vladanja, od skrajnega idealizma do skrajnega realizma?!

Nikdar ne povedo narodu moško in odkrito, kaj prav za prav hočejo, kateri je njihov pravi namen, prvo glede narodnega in političnega življenja, in drugo, še važnejše, ker se politična svoboda ne meri na grame kakor kruh, kakšne ukrepe predlagajo za olajšanje sedanjega težkega položaja.

Napredno ali nacionalno?

Pred vojno smo imeli v Sloveniji v glavnem dve politični grupaciji, klerikalno in liberalno, ki se danes demokratizirata v Dravski banovini. Klerikalna »Slovenska ljudska Stranka« je imela za seboj precejšnjo večino slovenskih volilcev, posebno deželanov, kmetov, ki so bili pod neposrednim vplivom župnišča. Na drugi strani pa je bila takozvana napredna stranka, ki je bila povsem mešanica in ki je zaradi tega prevladovala po mestih. Uradniki, obrtniki, gostilničarji in nekateri kmetje, to so bili njeni volilci. Ko se po osvoboditvi liberalci priključili demokratski stranki in kasneje ocepili od te stranke v Samostojno Demokratsko Stranko, so s seboj prinesli v to SDS svojo liberalno in naprednjaško tradicijo. In še danes govorijo njihovi voditelji predvsem o naprednosti, naprednjaškem duhu, naprednih metodah in naprednih smernicah svojega političnega gibanja.

Nekoliko poglobitve v njihovo miselnost in delo bi pokazalo, da oni niso kdo ve kako napredni, v mnogih ozirih so celo starokopitni, pa človek jim tega ne more zameriti, saj so se v svojih borbah in bojih tako obrusili, da ne morejo iti več s časom naprej.

Značilno pa je, da svoje napredništvo ali bolje rečeno naprednjaško kliko sistematično identificirajo z nacionalizmom, ki ima stari naprednjaštvom bore malo skupnega. Res je sicer, da je glavni kader nacionalistov ostal pripadnik teh naprednjaškov iz enostavnega razloga, ker ni bilo pri nas nobenega drugega nacionalnega političnega gibanja. Res je tudi, da so voditelji tega naprednjaškega gibanja brez dvoma nacionalno orientirani, res je pa tudi, da oni niso pokazali pravega interesa na tem, da bi zagotovili bodočnost svojemu gibanju s tem, da bi svoje napredništvo resnično izvajali in da so edini poskusi v tem smislu bili storjeni prav za prav šele v zadnjem času, ko

so videli, da jih mlado in staro odklanja prav kot »naprednjake«.

V čem je bistvo razlike med »naprednim« in nacionalnim, ni težko reči. Nacionalno je pri nas vse ono, jugoslovansko orientirano, ki svojo nacionalno orientacijo veže na gotov socialni program, kar je resno pripravljeno ta program tudi izvajati. Nacionalno je pri nas ono, kar ne gleda pri politiki na osebne koristi in čemur je interes naroda več kot interes poedinca ali skupine. Kaj je pa »napredno«? Ono, kar vidi v političnem izživiljanju naroda edini pomen vodenja svoje politike. Lahko bi rekli — politika zaradi politike. Ono, kar ne prizna socialne usmerjenosti današnjega nacionalizma, kar se te usmerjenosti boji, prav zaradi tega, ker je verjetno, da bi bilo vsled take preorientacije kot prvo prizadeto. Napredno torej nima prav nikakih naprednjaških ali sodobnih oblik, to je zastarela forma liberalizma, ki smatra kot svojo glavno in primarno dolžnost borbo proti klerikalizmu. Napredno je dalo Slovincem prebitno malo kulturnih dobrin, vsled svoje breznačelnosti in notranje razdvojenosti. Vsled želje za dobičkom dela usluge, samo da bi bilo na oblasti. Napredno nikoli ne pogleda, kaj je v interes države in naroda. Pri njih je proces baš obraten, kakor pri nacionalnem. Oni smatrajo, da je interes naroda istoveten z interesom njih samih in vodijo politiko v tem smislu, da hočejo narod, njegovo voljo, življenje in bodočnost usmeriti po poteh, ki odgovarjajo njihovim osebnostim. To je baš napačen sistem, kajti če hočejo biti nacionalisti, morajo delati tako, kot zahteva narod.

Največjo napako pa delajo naprednjaki, ko gredo s svojim naprednjaštvom med mladino. Mladina njihovih borb s klerikalizmom ni poznala, ni občutila in so ji te borbe delala briga. Mladina je nacionalna, vidi povsod interese naroda in države in zato tudi povsod odklanja naprednjaško klikarstvo.

Tuji nameščenci

Naša država je preplavljena z različnimi spekulantmi, ki vedno komaj čakajo, da bi kaj zaslužili na račun našega neznanja, nesposobnosti, beraštva, največkrat pa na račun naše neumnosti. Ti spekulantci se pod pretežno strokovnih ljudi vsiljujejo nekaterim podjetjem, večinoma domačim, ki jih kot tuje nameščajo, ker pričakujejo, da bodo od njih imeli kdo ve kakšne koristi. Vedno se čuje in govori, da so tuji sposobnejši specialisti, in imajo boljše šole in kdo ve kaj še. Najdanejši prizadenejo taki tuji našega delavca, ker mu dobesedno odjedajo poštene službe po tovarnah, katere inozemske predelavce dobro plačujejo, dočim ne zasluži domača moč niti za slan krop.

Posebno industrija, ki je v rokah tujega kapitala, smatra za svojo dolžnost, da nam vsiljuje »strokovnjake« vseh vrst. To zato, ker upravičeno smatra, da so naši ljudje kot državljani kraljevine Jugoslavije premalo zanesljivi, da bi mogli v vsem enakopravno tuju zastopati interese njihovega inozemskega kapitala.

V Dravski banovini imamo najbolj tipične primere izkoriščanja našega delavca in forsiranja tujih strokovnjakov, posebno v onem delu tekstilne industrije, ki pod različnimi nacionalnimi imeni ropa naše narodno premoženje in ga izvaža v tujino.

Za izkoriščanje delavcev imajo razvit cel sistem, ki je dobro premišljen: Privedejo nam tuje strokovnjake-predelavce, naše delavce pustijo delati samo najbolj primitivna dela in še to tako, da se ne bi mogli česa naučiti. Tako ne vzgajajo naših delavcev za predelavce in imajo vedno izgovor, da domačih strokovnjakov ni. Celotno inženjerijo morajo često opravljati dela, ki niso niti malo v skladu z njihovo izobrazbo. Če je kakšna firma prisiljena poleg inozemskega strokov-

njaka držati tudi domačega inženjerja, ga pa pred potekom dobe, za katero ima inozemec dovoljenje za bivanje v Jugoslaviji, odpusti iz izgovorom, da je bil za delo nesposoben. To je seveda izmišljeno samo zato, da bi smela tovarna imeti inozemca še naprej v svojem podjetju.

Upati je, da se bo sedaj stanje nekoliko popravilo, ker je vlada izdala pravilnik o zaposlenju tujih moči. Toda znano nam je, da je mogoče vsak zakon in pravilnik izigravati in v tem izigravanju so posebno večja inozemska podjetja. Zato je neobhodno potrebno, da je javnost in posamezniki podprejo prizadevanje merodajnih krogov ter da pokažejo na pravo stanje stvari tam, kjer inozemski kapital ščiti inozemske nameščence, ljudi, ki prečesto nimajo drugega dela, kot priganjati našega človeka k delu. Če pomislimo, da niso redke tovarne, kjer se izplačuje delničarjem dividende preko 100%, kjer pa dobivajo delavci celo po Din 1'50 na uro, potem moramo se tembolj skrbeti zato, da se razkrinka nepošteno delo tujih oderuhov, ki vise kot pijavke na našem narodnem telesu.

Z dežele:

Volilna borba

Ako brskamo po dnevnikih listih, ne izveemo o volilnih borbah nič posebnega. Na videz je vse mnogo bolj mirno kot nekdanj, ko se je že nekaj mesecev pred volitvami začela najhujša kanonada v nasprotnih listih. Vsi uvodniki politične notice, dnevne novice, brzojavke — vse je bilo polno volilne agitacije. Zda je le nekaj suboparnih poročil o teh in onih kandidatih, ki se pojavljajo križem dr-

ne kot Krajne (mejaše) Slovence tudi ime Aquileja, itd.

Vsakemu imenu je mogoče priti do dna in pomena! Pri važnih imenih, n. pr. gor, rek itd., ki govorijo o starosti naroda, ne samo nasebine, pa je dolžnost naših mož, najti jim izvor in — narodnost.

X.

Praslovansko ime »Tilmentac«

»Slovinci nasproti svojemu romanskemu sosedu niso mnogo izgubili.«
(Dr. M. Kos.)

Med rekami slovanskega imena od Soče do Adiče nam predstavlja Tilment do danes pravcato uganko! Nihče se še ni lotil razlage tega imena, ki je na vsak način važno in zanimivo. Jasna so nam Brenta (vreti), Plava (poplava), Livenca (liti), Nadiža (dvigniti se), Soča (sukati se), le Tilment nihče ne razume!

S pomočjo karte pa sem prišel do rešitve. Tilment je voda v tolmunu. Ob reki leži namreč mesto Tumče, turl. Tulmječ, slov. Tolmeč, it. Tolmezzo, torej po »tolminko« Tolminč, dem. od Tolmin. Glas — u — je prišel v ime z malomarno izgovorjavo T'min, T'meč. Prvotno ime bi bilo torej T'minč in s tem je Tilment ena in ista beseda! Mesto ima torej ime po rekli Glasa — i — in — t — v Tilmentu, namestu — č — sta torej prvotnejša ali ne? Tolmnu je od stagola tolič, kot nam povedo »tolmač«, ki »tolček« jezike in naš mitološki »Telja-velič, ki je kovač, torej tolič! Staroslovanski prevod grške kronike Malala nam poroča o Teljavelu, božanskem kovaču, ki je

zave. Na videz — se zdi — je še vse mirno. Edino število kandidatov raste. Pet list se bo borilo za prvenstvo Program je dan — program je skoraj povsod enak — jugoslovansko državni — slo bo samo za osebe, ki naj program izvršujejo. Vse liste stoji, ker morajo stati, na stališču državnega in narodnega edinstva; v ta okvir prinašajo posamezne liste svoj gospodarski, socialni in kulturni program. Programi so itak vedno lepi. A motili bi se, če bi mislili, da je vse res tako mirno. Tu in tam se že razvijajo ljute borbe, ki nosijo seveda krajevno obolenje. Naši nacionalni ljudje so marsikje izpostavljeni surovim napadom, posebno ker nekateri nasprotniki mislijo, da je vlada pustila na cedilu vse one, ki so se izpostavljali za naše nacionalne ideale. Tako so n. pr. v nekem trgu širili karikature nacionalnih ljudi, ki delujejo v Sokolu, gasilstvu in raznih nacionalnih društvih. V nasprotnem taboru so

zbrani pod firmo bojnikov bivši klerikalci in nemškutarji, ki so veseli, da se morejo na ta način znašati nad nacionalnimi ljudmi. Vse to se je vršilo pod vodstvom človeka, ki nosi akademski tittel. Tak način volilne borbe je treba kar najbolj energično zavrniti, ne le, ker ograža javni red in mir, ampak mislimo, da je dolžnost države ščititi ljudi, ki delajo za njo. Kdo naj se potem še žrtvuje za narodna društva, če ga bo za njegovo delo mogla brez kazni sremotiti klerikalno-nemškutarska družal. Dasi se morda v središču ne čuti, a po raznih krajih, posebno ob meji, kjer raste nar. odpadnikom greben, se začnejo podtalna borba proti nacionalnim delavcem in pod krinko stranke se dvigajo osebne strasti in protidržavni elementi si pod raznimi firmami dajejo duška svoji mrznosti proti onim, ki so v najtežjih časih branili državno in nar. misel. Dolžnost uprave je, da vse take izbruhe pol. sovraštva v kali zatre.

Medjimurje

Za časa Madžarske, ko je bila zemlja še fevdalna, si Medjimurci niso mogli oziroma niso smeli graditi svojih domov kjerkoli. Tamkaj ne najdete malih raztresenih vasi ali hiš kakor pri nas, kjer si je kmet zgradil hišo, tam, kjer mu je bolj konventualo. Nasprotno pa so v Medjimurju gradili vse na kupu tako, da so nastale velike vasi, saj štejejo nekatere celo šest tisoč prebivalcev. Družina se širi kar na istem posestvu, ki prvotni hiši prizidavajo še druge in tako najdemo na enem dvorišču štiri ali še več gospodarjev, sinov ali zetov, ki so dobili vsak svoj del ali kakor tamkaj imenujejo vsak svoj »resk«. Na ta način je posestvo razkosano na »reske«.

V Medjimurju je še danes v veljavi odredba, da se mora vsaka zakonska zveza izvršiti razen cerkveno tudi pred civilno oblastjo. Da se izognejo stroškom, ki so s tem v zvezi, hodijo ženini in neveste k porokom večinoma v Varaždin ali pa kamorkoli v Hrvaško Zagorje.

Priznati pa moramo, da so v Medjimurju, v kljub temu da imajo vinske gorice, poboji in pretepi skoraj neznan. Pa tudi ob priliki vsakoletnih rekrutacij se naborniki ponašajo dostojno. Fantje iz vsake vasi prikorakajo k naboru lepo v četverstopih z godbo in državnost zastavo na čelu, prepevajoč narodne pesmi. Zato bi bili lahko nekaterim našim krajem za vzgled.

Tradicionalno je tudi v Medjimurju to, da dekleta niti same niti s spremstvom ne smejo posecati plesov in zabav. Zato pa jim je dovoljeno, da vsako leto enkrat napravijo dekleta svojo veselico. Zbero se skupaj, kupijo vina in naroče godce. Ta zabava se ne vrši v javnem lokalni, ampak v privatni hiši.

Madžari niso izrabljali Medjimurja samo ekonomsko. Njihov nacionalni šovinizem si je zamislil tudi raznaroditev Medjimurskih Hrvatov, hotel je napraviti iz njih Madžare ter vse njihove rasne energije postaviti v službo madžarski megalomaniji. V svoje namene so se posluževali vseh mogočih sredstev. Šole, državni organi, naseljeni tuji trgovci in obrtniki na žalost tudi nekateri domači izrodki, vsi ti so propagirali madžarski jezik in poskušali vzbuditi njih prezir do vsega, kar je hrvaško in slovensko sploh. Izkrivljali so imena in probujali ljubezen do vsega, kar je madžarskega. Posluževali so se pri tem nasilja, korupcije in falzifikatov zgodovine. Vsak tudi najmanjši poskus, da se ta naivni, zaostali, toda dober narod kulturno in nacionalno dvigne v hrvaškem duhu, je bil v početku onemogočen. Zavedali so se dobro, da tak narod lažje izkoriščajo

Rekonvalescentom in na prebavilih bolnim predpisujejo tu- in inozemski zdravniki lahko hrano. Taka hrana, ki je lahko prebavna in pri tem zelo redilna so »Jajnine« (makaroni, spageti in juhine zakuhe) naše domače tovarne »Pekatec«.

skoval ljudem sonce in ga vrgel na nebol! Zato je Walter ime kar svojevolsko popravil v Kalwel — kovač! Telja je kot n. pr. vodja — tolkač — kovač! Veli pomeni ali duha (lit. vel) ali velikega! Tolmun je torej jarek, ki ga je »(s)tolkač voda! Med T in l je prvotno nek polglas, iz katerega imamo Telja, Tilment, pozneje tol-mun, Tol-min, končno Tumeč in recimo — Tuma! Tako je prišel — u — v ime mesta, v imenu reke pa je ostal latinski — i — Tilamemptum, Tilvamemptum, Tilament. Toliko o — i — t — pa je mogoče tudi latinski, z ozirom na sorodnost glasov!

Italijansko ime Talja-mento (Tagliamento) nas zopet spomni rezanja — tolčenja (tagliare — rezati), torej bi bil prevod v pravem delu besede pravilen! O kakšnem italijanstvu imena seveda ni govora, ker te besede latinščina ne pozna, tudi ne z — i —, ker Tilamemptum je v latinščini breznačelnica! Dognano je, da je ime predrimsko in kakor učeni možje trdijo »karnsko« — galsko! Razložiti seveda ne znajo, se jim tudi ne zdi vredno poizkušati!

Kot smo videli je ime pristno naše, seveda zelo staro, vendar še precej lepo ohranjeno! Zopet nov dokaz o predrimskih slovenskih naselbinah! Slovenska imena ob reki torej niso iz 6. stoletja, ampak iz predrimske dobe! Da ima reka slovensko ime, to ni kar take! Iz ubogih ostankov kot Gradiška, Goričica, Gorica, Glavnik, Gradišnica, Beograd itd. se lahko naredi kar se hoče in se jih porine magari v 10. stoletje, z reko pa je druga stvar! Reki določa ime ljudstvo, ki živi ob njej kom-

v svoje namene. Tako je Madžarom uspelo uspavati nacionalno zavest Medjimurcev v globoko spanje, a madžarsko degenerirano plemstvo pa jim je pilo kri. Samo par rodoljubov je čuvalo še iskreno nacionalne zavesti. Šele svetovna tragedija jih je prebudila iz spanja. Te iskricke so vzplamtele v plamen leta 1918., ko je Južnim Slovanom zasijala svoboda. Seveda je bilo po osvoboditvi kulturno in nacionalno delo v Medjimurju otežkočeno. Prvi, ki so orali to ledino, so bili narodni učitelji. Toda ljudstvo je kaj hitro nacionalno in kulturno napredovalo. Njihovo navdušenje do nove domovine in nacionalna zavest, ki je bila prebujena po stoletjih spanja pod tujim jarmom, je prišla posebno do izraza ob priliki prvega sokolskega zleta hrvaških in slovenskih sokolov 4. maja leta 1919. v Čakovcu. Na to prvo sokolsko manifestacijo je prišel narod iz vsega Medjimurja in navdušeno pozdravljaj sokolsko in nacionalno idejo. To je bilo prvič, da je to ljudstvo prišlo bližje v dotik s sokolstvom. Od tedaj se je začela širiti nacionalna zavest in sokolstvo v Medjimurju tako, da je danes tamkaj že 33 sokolskih edinic poleg drugih nacionalnih društev. Vsaka vas ima tudi svojo godbo na pihala, saj je znana po Hrvaški in tudi v Beogradu godba iz Goričan, sestavljena s kapelnikom vred iz samih kmetov, ki obvladajo dovršeno tudi težje kompozicije.

Šolske razmere v Medjimurju so dokaj zadovoljive. Šolska poslopja v nekaterih vaseh, kjer so jih zgradili še Madžari, so skorajda palače. Razume se, da jih niso napravili iz ljubezni do ljudstva, temveč so bile to raznarodovalnice.

Velikega kulturnega pomena za Medjimurje je zlasti učiteljska šola v Čakovcu, ki je bila ustanovljena leta 1919. Sicer je obstojala že pred osvoboditvijo, bila je pa skozi 40 let center madžarizacije in vzgajala fanatične pobornike Madžarstva. Danes je učiteljska šola v Čakovcu izhodišče nacionalnih in državnih idealov, saj je dala narodu v petnajstih letih njenega obstoja čez 500 učiteljev, vzgojenih v jugoslovanskem nacionalnem duhu, ki so pripravljeni, da zatro vse ostanke madžarstva v Medjimurju. Razen ožje vzgojne naloge deluje učiteljsvo z učenci te šole tudi v vseh kulturnih in nacionalnih ustanovah.

Glede ljudskega šolstva je nujno potrebno, da se v svrhu izboljšanja v nekaterih krajih Medjimurja, posebno v Donjem Kraljevcu razširijo že obstoječa šolska poslopja radi velikega števila otrok, obenem pa sorazmerno razdelo učne moči tako, da bi mogli šolski nastavniki, ki so preobremenjeni, uspešno delovati tudi izven šole na kulturnem polju. Zeleti bi bilo, da se kulturno nacionalno delo še bolj forsira, da ne bo v tem pogledu, pasivnosti posebno med ženskimi učnimi močmi. Zato naj se nahajajo na teh kakor tudi drugih merodajnih mestih samo brezkompromisni in agilni nacionalni delavci.

paktno! Latinska oblika pa je iz rimske dobe in je latinskim ustom prilagodena! Imena rek so končno najstarejša imena!

XI.

Trdnjava rimskih imen je ogrožena! Aquileja, Tergeste (dr. Tuma), Emona, Celeja, Poetovio, Carnium! Longaticus — Logatec, mali lug je zelo verjetno razložil Trstenjak, Postumia (Areae P.) je Postojna, postaja, Tarsatica — Trsat je »Trst« ob Reki; kje naj drugače raste »trsc« kakor ob reki?!

Lahko bi šli še dalje, v Brigantium n. pr. ob Bodenskem (voden) jezeru, ki je mesto na bregu, Brežan(c)ji so bili takrat Briganti! Drugo mesto na bregu je n. pr. Brigetio ob Donavi itd.

Čuvajmo Jugoslavijo in njena imena!

XII.

Malo je čudodelnikov na tem svetu, še najmanj pri nas! Da slepci spregledajo je namreč treba čudeža! Sovražniki so mnenja, da smo Slovenci pranaselniki na svoji zemlji; se mi zdi kot tisti slepec, ki mu je Kristus dal vid! Pljunil je na zemljo in iz slin in zemlje je naredil blato, s katerim je pomazal slepecu oči! Tako tudi mi mažemo slepecem oči s svojo slino in — zemljo, a slepci ne izpregledajo! Najprej, ker nismo čudodelniki, drugič, ker je premalo — vere! »Zaupaj prav Kristus, »tvoja vera ti je pomagala!« Samo poizkusimo verjeti in resnica se nam bo pokazala v pravi luči!

Čuvajmo Jugoslavijo in njena imena!

V Celju o narodno obrambnih dnevih.

K slovenski toponomastiki

(Nadaljevanje in konec.)

Krajina pomeni obmejno zemljo in je v tem popolnoma na mestu! Tudi ime mesta je tega pomena in bi bilo še bolj verjetno, če bi bil narod tako učen, da bi z ozirom na Carniolo — Krajino prevedel Carnium v Krajno, točno isto ime kot deželi! Naj verjame kdor hoče! Aglejšje — spaka: V mesto se vgnezdil grof, kakor bi vedel, da mora po tem mestu dobiti dežela ime! Ali učenost vse premaga: »Kakor je ime mesta Creina (Krajna) pripomoglo k ustalitvi imena Krajina — Krain, tako je pod vplivom iz Carnium v slovensčini nastalega Kranj, ustvarjen poleg deželnega naziva še drugi imenovan po Kranju, Kranjska, to je dežela, ki spada pod deželnega grofa s sedežem v Kranju!« (M. Kos.) Pri vsem tem pa ostane nepojasnjeno, odkod isto prvotno ime za mesto. Krajina in deželo Krajna! Oboje je v nerazdružni zvezi! Kranjska (Krajnska dežela) ali Krajina je pa eno in isto!

Rimljani so imenovali ljudstvo po deželi, tako torej po Karniji (Krajini) — Karnel! Ime kraja so prav tako prilicili jeziku: Krajna — Karnium!

Imena, s katerimi so v zvezi cele pokrajine, kot imena važnih mest (Krajn) ali rek (Ljubljana), zaslužijo čimvečjo pažnjo in studij! Važnost krajevnih imen je torej za zgodovino velika! Z mestom Kranjem je n. pr. v zvezi problem Karnov, prav tako tolmači Kar-

Čprav je nacionalna misel v Medjimurju jako razširjena, kar pričajo kakor sem omenil razna nacionalna društva Sokol, Jadranska Straža, Narodna Odbrana in Strelške družine, vendar moram ugotoviti, da v vsem Medjimurju ni niti enega sokolskega doma razen v Mur. Središču, ki gravitira bolj v Prekmurje, niti nimajo vsa ta društva primernih prostorov, vsled česar gotovo mnogo trpi njihovo delovanje. Zato je velike važnosti, da se tam zgrade domovi, ki bodo trdne postojanke kulturne in nacionalne misli. Razumljivo je, da ljudstvo oziroma tamkajšnja društva tega vprašanja brez pomoči države in privatnikov ne morejo rešiti vsled slabih finančnih razmer. Le na ta način je pričakovati uspeha, ako bi država na ta ali oni način priskočila na pomoč.

Kljub težkočam, s katerimi se morajo boriti tamkajšnja nacionalna društva, je njihovo delo z ozirom na te nepravilne uspešno. Priznati je treba, da tudi lokalna oblastva v polni meri podpirajo nacionalno gibanje. Razen kulturnih prireditelj, predavanj, izletov in slično delujejo nacionalna društva tudi na humanitarnem polju, kar se je posebno pokazalo ob priliki požara, ki je leta 1934. uničil pol Donjega Kraljeva. Nacionalna društva v sporazumu z merodajnimi faktorji in sodelovanjem ljudstva so bila prva, ki so požrtnovalno delila pomoč. Kako so se ob tej požarni katastrofi zavzeli vsi sloji za nesrečne Medjimurce, ko so izgubili nekateri vse svoje imetje, pričajo podpore, ki so prihajale iz vseh delov naše države. Najbolj ganljiva je bila pač denarna pomoč nekega dijaka iz Srbije. Poslal je 5 Din in napisal: Preživljam se s kolportažo, zato pošiljam samo malenkost za brate Medjimurce.

Na žalost pa se še dandanes najdejo tam gotovi ljudje, večinoma priseljenci, ki jim je ta narod samo masa za izkoriščanje, pri tem pa neprestano mislijo na one čase, ko so ta narod skubili in psovali. Razen tega pa se čuti tudi močna propaganda z druge strani. Posebno vlogo pri tem igra čisto revizijski lista »Zalaj Kezleny«, ki se tiska v Nagykanizsi in »Topok«, ki ga urejuje emigrant Barbarić iz Čakovca. Jasen dokaz revizijskizma je tudi to, da ima v svrhu propagande vsak obmejni madžarski srez mesečno deset disoč pengov na razpolago. Njihova propaganda je šla tako daleč, da odkrivajo celo spomenike neodrešenim Madžarom. Tak spomenik stoji tudi v Nagykanizsi. Arpadovi potomci naj si enkrat za vselej zapomnijo, da

Po naši zemlji

Film naše zemlje

Novo mesto

Preteklo zimo je bil pri nas sestanek rezervnih oficirjev, ki je sklenilo ustanoviti pododbor v Novem mestu. Udeležba je bila prav mnogoštevilna, iznesli smo mnoge lepe zamisli in predloge ter izvolili pripravljalni odbor. Menda je bilo nekaj pomislekov radi trenj pri glavnem odboru. Kolikor je znano, so razmere tam urejene in upravičeno sedaj pričakujemo sklicanje ustanovnega občnega zbora, da bi vsaj do jeseni stvar uredili. Dela bi imeli dovolj. Razna zanimiva predavanja iz vojaškega življenja, narodne obrambe, gojitev stikov in tovarištva z aktivnimi oficirji, tesno sodelovanje s Streljaško družino, ureditev deputacij pri raznih svečanostih itd. Vse te pomankljivosti je potrebno odstraniti in sem prepričan, da je to želja nas vseh novomeških rezervnih častnikov.

Št. Vid pri Stični

Tukajšnja strelska družina je imela dne 25. marca t. l. v poslopju osnovne šole svoj občni zbor. Vodil ga je predsednik br. Krašovec Franc, ki je uvodoma počastil spomin blagopokojnega kralja Mučenika in naglasil vdanost Nj. Vel. kralju Petru II.

Iz poročil posameznih funkcionarjev je razvidno, da je družina v prvem letu obstoja zelo uspešno delovala. Članov ima družina 89. V preteklem letu je bilo vsega 20 strelskih vaj, oddanih strelcev pa okoli 3600. Dne 27. avg. 1934 je družina priredila nagradno streljanje ter pri tej priliki razdelila 10 na-

v Medjimurju nimajo ničesar iskati. Njihove želje po fevdalnih časih bodo ostale samo želje, saj je narod pokazal ponovno ob petnajstletnici osvobojenja Medjimurja leta 1933., ko se je zbral v Čakovcu in manifestiral za edinstveno Jugoslavijo in dal duška svojemu ogorčenju proti ljudem, ki stezajo grabežljive roke po našem Medjimurju. Enkrat za vselej je pokazal, da ga ni želja po dobrotah sosedov. Takemu narodu je treba nuditi kar največ pomoči, tako moralne kakor materialne. Trojar Franc.

grad najboljšim strelcem. Br. Čuš Alojz, komandir žand. stanice je vodil teoretični tečaj. Strelišče je bilo preurejeno in postavljena lopa, kar je posebna zasluga br. Lavriča Jožeta in br. predsednika, ki sta prispevala material in delavce.

Po končanih poročilih, je br. predsednik izročil medalje dobrega strelca bratom, ki so bili odlikovani: Puš Albin, cestar, Št. Vid, Rus Vido, pos. sin, Vel. Pece, Godec Anton, posestnik, Radohova vas, Zavodnik Janez in Zupančič Franc, delavca, oba iz Št. Vida.

Na predlog tajnika br. Plišča so zborovalci soglasno izvolili zaslužnega brata Lavriča Jožeta, industrijalca, za častnega člana. Odbor je za svoje delovanje dobil pohvalo, nakar je bil izvoljen z malimi izpremembami stari odbor: Predsednik: Krašovec Franc, industrialec, Št. Vid; podpredsednik: Jevnikar Lovro, šolski uprav., Št. Vid, tajnik: Plišč Jože, učitelj, Št. Vid, blagajnik: Okorn Andrej, mlinar, Sela. Gospodar: Čuš Alojz, komandir, žand. stanice, Št. Vid. Odborniki: Rojc Karel, Plešnar Pavel, Zupančič Franc, Klemenčič Ivan, Bavde Štefan. Nadzorni odbor: Trojar Franc, Zore Gabriel in Mlečnik Ivan. — Želimo, da bi družina tudi v bodoče kar najbolj uspevala in pridobila čim več članov, da se tako nacionalna zavest razširi med vse sloje naroda.

Liubliana

ČETNIKI LJUBLJANSKEGA PODODBORA!

Bratska organizacija, Narodna Odbrana v Ljubljani, priredi dne 8. aprila 1935 ob 20. uri v dvorani »Kazina« Spominski žalni koncert ob zaključku globoke žalosti po blagopokojnem Viteškem kralju Aleksandru I. Uedinitelju.

Vsi člani četniškega pododborja v Ljubljani naj se udeležijo v krojih, ali pa v civilu z znakom, te žalne svečanosti!

Zaradi tega se preloži II. redni sestanek članstva četniškega pododborja v Ljubljani na 11. aprila 1935 (v četrtek) v dvorani restavracije »pri Levu« ob 20. uri (Gospodstva cesta).

Predsednik: Janković L. Bratislav s. r.

FRANC JOZEF

ima še vedno častno mesto na ljubljanski univerzi. Na tasadi se namreč blešči njegov monogram in s tem čramota univerzitetne uprave.

Ni čuda, da so sklicali študentje

Visoko politični shod

v Unionu, kjer so razpravljali »delavec in študentec« o nosilcu socialistične liste advokatu Topaloviču, ki jim je premalo levičarski. Nasprotni kandidat je tudi neki beograjski advokat. Pravijo, da riba ribo žre.

MADŽARSKO IZZIVANJE

Tvrdka Mauthner, razpečevalka semen, ki ima svoj sedež v deželi Janka Puste, naš je osrečila z reklamnimi koledarčki, ki so tiskani v nemškem jeziku.

Te koledarčke dele kot reklamo za dično firmo naši, jugoslovenski trgovci. Mislimo, da je razširjanje nemško-madžarske reklame neodpustljiv greh, posebno, ko imamo svoje lastne domače tvrdke, ki nam nudijo domače blago v prvovrstni kvaliteti. Pozivamo naše gospodinjke, da žaljive nemško-madžarske reklame odklanjajo in v odgovor na to izzivanje kupujejo domača semena pri naših tvrdkah, kot je n. pr. Sever & Co., Ljubljana.

Popravi

V zadnjem članku pod naslovom »Vprašanje in odgovor« je nekaj tiskovnih napak, ki motijo smisel teksta. Najbolj kriči pač ono mesto, kjer se pravi, da se Slovenci hitro učimo albanskega (namesto: srbohrvatskega) jezika! Upamo, da so čitatelji sami opazili napako.

Družba sv. Cirila in Metoda je založila za Veliko noč šest vrst razglednic. Naročila sprejema CM pisarna, Beethovnova ul. 2 (Opomba uredništva.) Naša narodna dolžnost je, da kupujemo domače blago, ne pa tuje. Držimo se gesla: Kupuj domače blago!

Nacionalist, dober knjigovodja in bilancist, išče kakršnokoli zaposlitev. Sprejme tudi delo na dom ali pa po nekaj ur na dan v pisarni. Morebitne prijave, odnosno naslov prosilca v uredništvu našega lista.

Akcija Narodne Odbrane „Svoji k svojim“!

„SLAVIJA“

JUGOSLOVANSKA ZAVAROVALNA BANKA D. D. V LJUBLJANI

zavaruje

pod najugodnejšimi pogoji:

proti požaru, vlamu, razbitju stekla, transporte, automobile, zakonito odgovornost, nesreče na potovanju, življenje, posmrtnine i. t. d.

CENTRALA ZA CELO JUGOSLAVIJO

v LJUBLJANI - Gosposka ulica 12 - Telefon števil. 21-76 in 22-76

RES VAŽNA
IN VESELA NOVICA

TOVARNA VOLNENIH TKANIN

Vlada **TEOKAROVIĆ & Kom.**

V PARACINU

je znižala z 2. marcem svoje cene tako, da dobite sedaj sukno, za katero ste plačali pred 2. III. Din 180— do 200—, za 120— do 140— Din.

Vabimo Vas v trgovino
v Ljubljani - Gradišče
(nasproti Drame), da se o tem uverite ter se poslužite te ugodnosti.

ŠPEDIČIJA

TURK

LJUBLJANA

prevzema

OCARINJENJE

vseh vvoznih in izvoznih pošiljk, in to hitro, skrbno in po najnižji tarifi. Revizija po njej deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.

Telefon interurban 24-59, Vilharjeva cesta 33 (nasproti nove carinarnice)

PREVAŽANJE

vskovrstnega blaga, bodisi kuriva strojev, selitve itd. v Ljubljani in izven Ljubljane z vozovi na konjsko vprego kakor tudi s tremi najmodernejšimi avtomobili.

Telefon interurban 21-57, Masarykova cesta 9 (nasproti tovornega kolodvora)

KAMNOSEŠTVO
FRANJO KUNOVAR
LJUBLJANA
Sv. Križ, Tel. 27-87

SPOMENIKI PO NIZKIH CENAH
Zahtevajte album!

Šivalni stroji od Din 1800— naprej. Otroški vozički od Din 200— naprej. Dvokolesa od Din 950— naprej. „Sachs“ motorji od Din 5000— naprej pri

„TRIBUNA“
F. BATJEČ, LJUBLJANA, Karlovska cesta 4
Ceniki franko! Ceniki franko!

Kupujte domače priznane odlične

ZMAJ
BATERIJE

„ZMAJ“

tovarna za galvanične elemente in elektrotehniko d. d., Ljubljana

Šmartinska c. 28. Tel. 27-14
Brz. naslov: ZMAJ-Ljubljana

Vam nudi vedno sveže žepne in anodne baterije, veliko izbiro svetilk žepnih, za kolesa in žarnice po najnižjih cenah

ZAHTEVAJTE CENIK!